

Gender mainstreaming

Gender mainstreaming (uplatňovanie rodového hľadiska) je politický nástroj presadzovania rodovej rovnosti. Dôležité je pochopiť, že rod neprislúcha len osobám, ale ide skôr o princíp, podľa ktorého sú štruktúrované spoločenské systémy a v nich existujúce kontrolné mechanizmy. Ide o porozumenie rodu na všetkých jeho rovinách, nielen v kontexte individuálneho rodu. Ak sa zaujímate o spôsob utvárania rodových vzťahov, nemôžeme brať do úvahy len správanie sa na individuálnej úrovni, ale potrebujeme skúmať a analyzovať aj mechanizmy a spôsoby riadenia, ktoré určujú rodový charakter takých spoločenských inštitúcií, akými sú napríklad pracovný trh, vzdelávanie, sociálny systém, ekonomika a podobne. To znamená, že aj v kultúre a spoločenských inštitúciách a organizáciách sa dajú rozpoznať rodové normy, rodovo špecifické stratégie a štruktúry (Kiczková, 2011).

Koncept rodovej spravodlivosti sa v súčasných diskusiách o gender mainstreamingu najčastejšie rozmieňa na tri „sféry spravodlivosti“: prvou je **sféra politickej participácie** - rovnaká účasť a zastúpenie žien a mužov vo všetkých oficiálnych inštitúciách, rovnaké rozdelenie moci a vplyvu medzi mužmi a ženami; druhou je **sféra podielu na materiálnych zdrojoch**, na uspokojovaní potrieb - rovnaké príležitosti pre mužov a ženy (ekonomická nezávislosť, ale aj rovnaké príležitosti, aby mohli rozvíjať svoje osobné ambície, záujmy a nadanie) a treťou je **sféra inštitúcií** a postavenia v nich - rovnaké možnosti rozvoja v kariére a zamestnaní, rovnaký prístup k vzdelaniu, rovnaká zodpovednosť za deti a domácnosť v rodinnom živote. (Kiczková, Szapuová, 2010).

Princíp gender mainstreamingu je ukotvený v Amsterdamskej zmluve, v ktorej sa ho zaviazali uplatňovať všetky členské štáty EÚ.

Rozhodujúca je myšlienka, na ktorej mainstreaming stojí: zohľadnenie rodovej dimenzie sa považuje za podstatné kritérium riešenia sociálnych, ekonomických a enviromentálnych problémov. Odhaľuje a ozrejmuje sa zdanlivá rodová neutralita mnohých problémov, resp. vypracovávajú sa rodové súvislosti problému.

Gender mainstreaming predstavuje nielen politickú stratégiu, ale aj metódu uplatňovania rodového hľadiska. Ako metóda má gender mainstreaming niekoľko etáp: rodová analýza, definícia cieľa, voľba stratégie, realizácia stratégie, vyhodnotenie a rodová analýza. Postup v uskutočňovaní gender mainstreamingu si môžeme predstaviť ako postup po špirále - po každej úrovni nasleduje rodová analýza a následne sa nanovo stanoví cieľ, až kým sa nedosiahne plná rodová rovnosť. Pri takomto procese je potrebné splniť viaceré podmienky: prvou je dôsledné porozumenie rodu a rodovým vzťahom. Druhou podmienkou je vôľa uskutočniť gender mainstreaming - keďže je náročný a komplexný, je potrebné, aby o ňom rozhodovali tí, ktorí majú moc a prostriedky na jeho uskutočnenie. Treťou podmienkou je, aby sa na uskutočňovaní gender mainstreamingu zúčastnili všetci tí, ktorých sa týka, a aby rozumeli jeho východiskám, cieľom a postupom.

Gender mainstreaming zohráva významnú úlohu v Európskej únii nielen v legislatívnych procesoch, ale aj v nakladaní s verejnými zdrojmi. Napríklad využívanie štrukturálnych fondov je podmienené analýzou rodových dopadov. V analýze by malo byť zhrnuté, aký vplyv bude mať využitie verejných prostriedkov na pokrok v rodovej rovnosti. Akú pozitívnu zmenu projekt prinesie, koľko žien a mužov sa na projekte zúčastní, aký konkrétny profit prinesie projekt pre ženy a mužov (finančný, materiálny, ale aj inštitucionálny), či projekt nepodporuje stereotypné predstavy o mužskosti a ženskosti a stereotypné rodové roly. Tieto a podobné otázky by mali byť zodpovedané ešte pred uskutočnením akéhokoľvek projektu.